

Ze0127 Úvod do studia geografie
Hana Svobodová, UČO 67632
67632@mail.muni.cz

Seminář č. 2:

Historie geografie – od popisu ke geografickému myšlení

Literatura

GERSMEHL, Phil. *Teaching geography*. Guilford Publications, 2014.

Koncepce geografického vzdělávání:

<https://www.egeografie.cz/egeografie/metodika.pdf>

Geografické rozhledy.

TYPVS ORBIS TERRARVM.

GEOGRAFIE se odehrává teď a v budoucnosti.

Všechno, co už bylo je HISTORIE.

Historie je důležitým východiskem pro pochopení řady jevů v geografii.

QVID EI POTEST VIDERI MAGNUM IN REBUS HUMANIS, CUI AETERNITAS OMNIS, TOTIVSQUE MVNDI NOTA SIT MAGNITVDO. CICERO:

Historie geografie

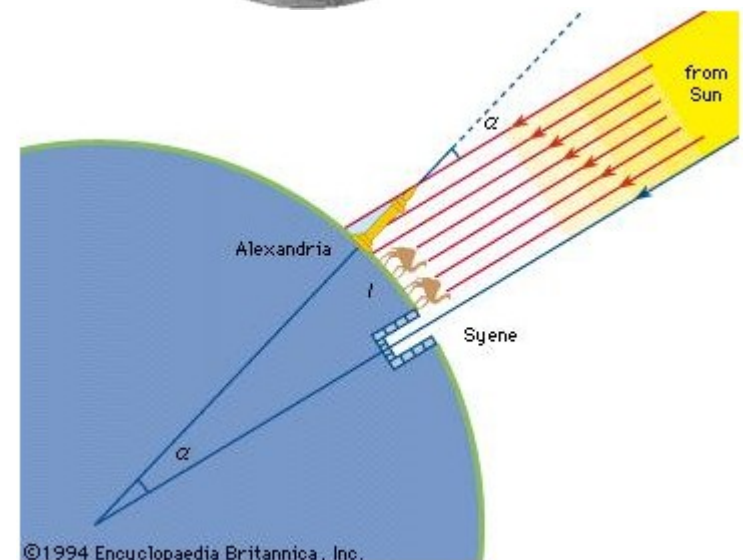

Jedna z nejstarších vědeckých disciplín

Geografika (gé = Země, grafein = psát)

Za zakladatele je považován **Eratosthénés z Kyrény** (2. stol. př. n. l.)

- vynalezl disciplínu geografie, včetně terminologie používané dnes
- první historicky známé určení velikosti Země
- vytvořil první mapu světa, zahrnující rovnoběžky a poledníky na základě dostupných geografických znalostí své doby

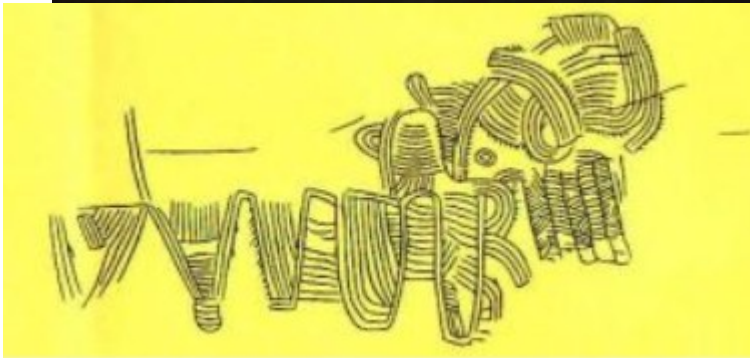
Geografie vždy úzce souvisela s **kartografií** (nauka o mapách), jelikož byla snaha znázornit zemský povrch

Kartografie je zmiňována dříve než geografie

Nejstarší mapa světa (?)

Sloní kel nalezený v okolí
Pavlova na Moravě

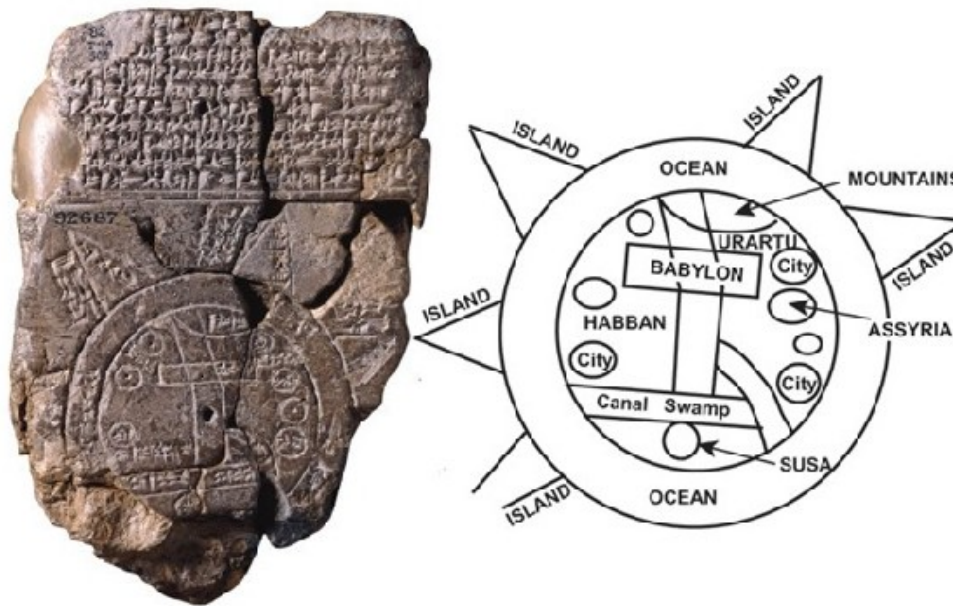
Doba lovců mamutů stáří
cca 25 000 let

Babylon

Nejstarší známé mapy světa se datují do starověkého Babylonu z 9. století před naším letopočtem

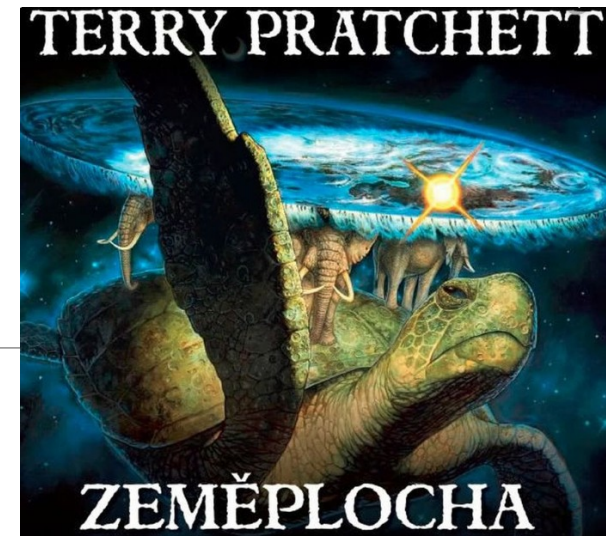
Nejznámější babylónskou mapou světa je Imago Mundi z roku 600 př. n. l.

<https://geeky dementia.wordpress.com/2014/11/27/babylonian-map-of-the-world/>

Starověké Řecko

Starověcí Řekové viděli básníka **Homera jako zakladatele zeměpisu**. Jeho díla Iliad a Odyssey jsou díla literatury, ale obě obsahují velké množství geografických informací.

Thales z Milétu

- je jedním z prvních známých filozofů, o nichž je známo, že **přemýšleli o tvaru světa**. Plochá země podle něho plave na vodách oceánu a zemětřesení pak vznikají z vlnobití

Anaximandros

- je první osobou, o které je známo, že se pokusila vytvořit **měřítkovou mapu** známého světa a zavedla gnómon
- „Svět nepochází z jedné materiální pralátky (voda či vzduch); nesčetné světy vznikají a zanikají vydělováním protikladů z božského neomezena (řec. apeiron); z této rovnováhy vychází teplo a chladno, vlhko a sucho, čímž vznikají čtyři živly a ustavují tak věci. Tato pralátka je nekonečná a věčná a je pořád v pohybu“

Starověké Řecko

Aristoteles

- položil základy soustavné filosofie jako snahy „**porozumět tomu, co jest**“, ale také různých věd vč. geografie
- v jeho koncepcích se začínají objevovat vysvětlení oblačnosti, cirkulace vody a vzduchu

Herodotos

- soudil, že k historii je třeba přistupovat geograficky a ke geografii historicky (známý je jeho výrok, že „**geografie je reálná, lidskou rukou vytvořená historie**“).
- zanechal detailní **obraz světa** v 5. století př. n. l.
- v jeho regionálně geografickém popisu dominují čistě **topografické údaje** (výčty řek, hor, měst, pamětihodností, chrámů apod.), pozornost věnoval i charakteru a zvyklostem různých kmenů a etnických skupin; z přírodních zvláštností zemí zaznamenává hlavně do rasy podnebí, vzácnosti flóry a fauny

Starověký Řím

Přibylly konkrétní znalosti o zemích

Geografické znalosti byly rozvíjeny zejména čistě praktickými potřebami státu při **objevování nových zemí**

Došlo k výraznějšímu **rozvoji tvorby map**

Nejdůležitějšími geografy byli Řekové

Nové vynálezy a objevy:

- **Triangulace** – umožnila rozvoj římské dopravní sítě díky použití geografického systému měření
- **Sluneční hodiny**
- **Teodolit** – měření vodorovných úhlů

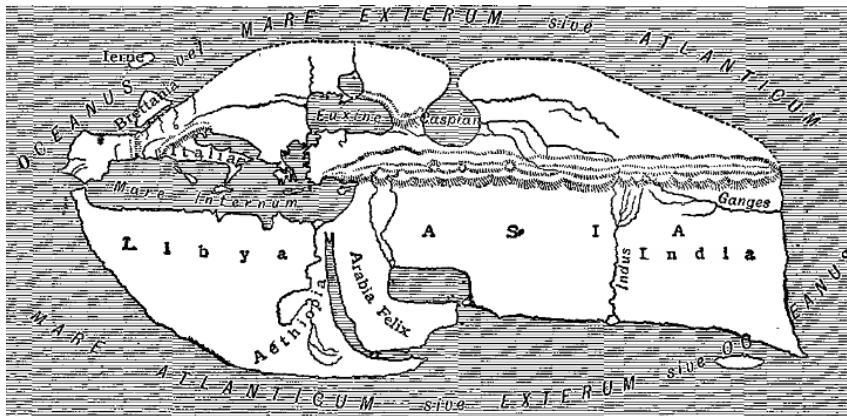
Starověký Řím

Strabón

- je znám svým 17-svazkovým dílem *Geographika*, které obsahuje **shrnutí tehdejšího poznání světa** a je nejvýznamnějším dílem, ze kterého máme informace o starověké geografii

Ptolemaios

- *Dílo Geographia*, kde **popisuje velké množství starověkých míst** a různých kmenů obývajících tehdejší známé oblasti

Mapa světa podle Strabóna

Replika Ptolemaiovy mapy z 15. století, původně vytvořena přibližně okolo roku 150
https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C4%9Bijny_geografie#/media/Soubor:PtolemyWorldMap.jpg

Časný středověk

V Evropě došlo ve středověku k značnému úpadku vědeckého poznání

Geografické představy o Zemi byly primitivní – Země má formu desky, která plave na rozsáhlém oceánu

Na řeckou tradici navázali **Arabové**.

- **Al-Idrísí**
 - *Tabula Rogeriana* je podrobný popis Evropy, Asie a Afriky doprovázený mapou světa na 70 obdélníkových mapových listech (patří mezi nejvyspělejší starověké mapy světa, má S-J směr)

Čína

- vyspělá kartografie
- vynález kompasu v 11. století
- pálení kadidla k měření času

Tabula Rogeriana

Středověká Evropa (15.-17. století)

Na zlepšení znalostí o Zemi v 15. a 16. stol. měly velký vliv objevitelské cesty a mořeplavby **Kryštofa Kolumba**, **Fernanda Magalhaese** a **Vasco da Gamy**

Tyto cesty přinesly **nové poznatky o oceánech, vzdálených zemích a jejich přírodě**, další plavby přinesly znalosti stálých pasátech a mořských proudech

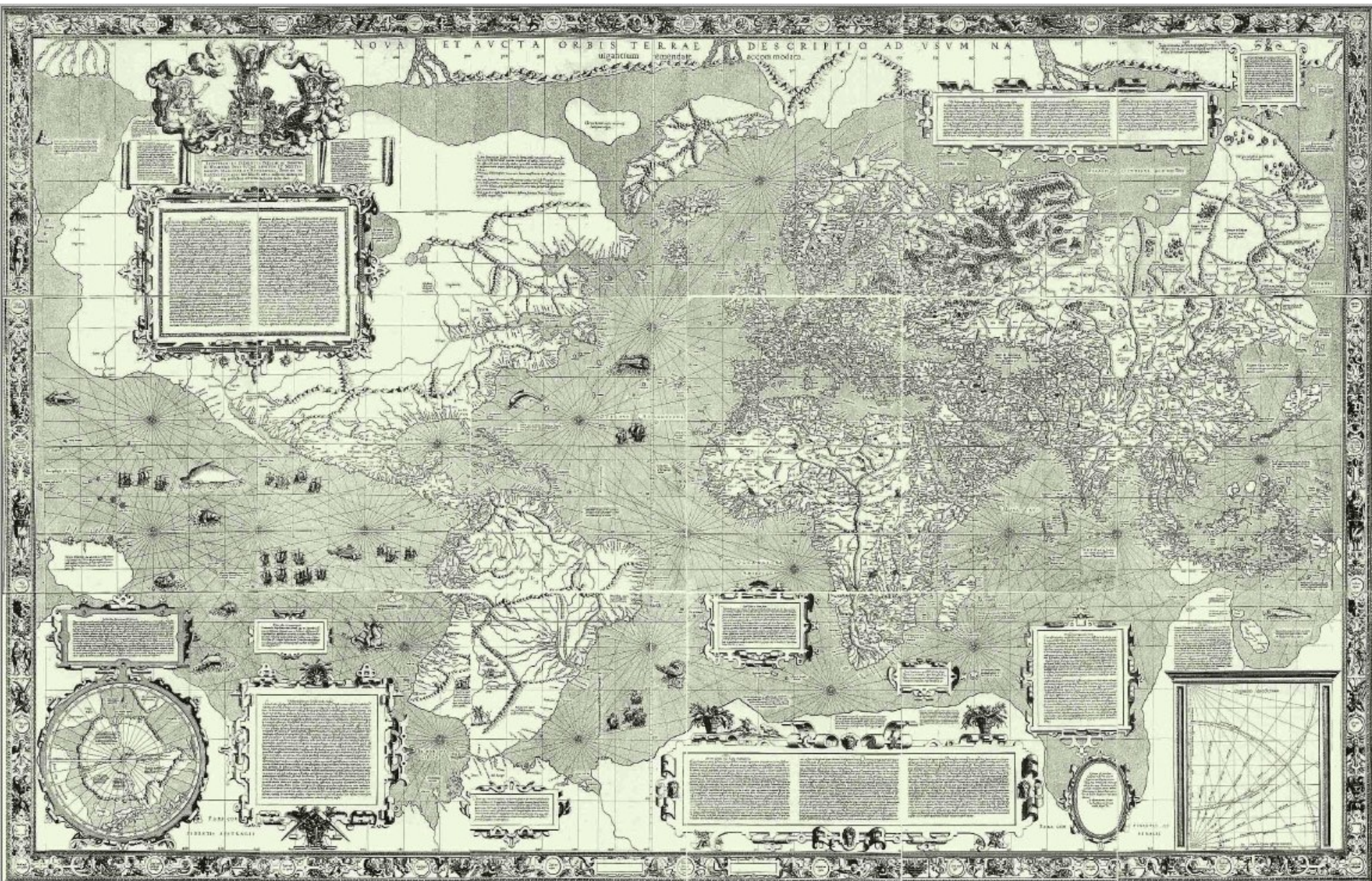
Vnitrozemí vzdálených kontinentů bylo v 16. stol. ještě neprozkoumané

Byly sestaveny první geografické **atlasy**

Od zmínek o „senzacích“ se pomalu začalo přecházet k systematickému pozorování přírody a kulturních odlišností

Vědecké zpracování získaných geografických faktů začalo v 17. století

- **Bernhardus Varenius** - prvním větším geografickým dílem v 17. století byla *Geographia generalis* (1650), v níž popsal zvláštnosti pevniny, hydrosféry a atmosféry
- **Gerardus Mercator** – mapa světa

1569 Mercator map of the world

SHAPE OF THE WORLD

Have you ever been surprised that accurate maps precede photos and satellites?
Accurate world maps came about earlier than many think, yet they were a long, long way coming.

150 AD

Claudius Ptolemy, Alexandria, Egypt

The first to use a projection of latitude and longitude based on astronomical observations. Ptolemy's book *Geographia* listed the positions of 8,000 cities and provided the first grid maps.

Used the projection, but inconsistent and inaccurate due to the list of coordinates in the 16th Century, we don't know the exact shape of the original maps.

1050

William of Ockham, Saint Giles Monastery, France

A circular "Mappa Mundi" map. The square and circle had Europe (upper half) and Africa (lower half) as main regions. Invention: maps used to explore the world but the Bible takes precedence. Main landmarks: Babylon, Jerusalem and Calvary (center), the Biblical lands, the Red Sea, Gion, the Garden of Eden and Paradise.

Originally considered world map. Later used as the source material for the Mercator.

1154

Mohammed of al-Idrisi, Palermo, Sicily

At a time when most world maps were based on the Bible, al-Idrisi had information from travelers' and merchants' accounts. Their distances were based on the flying distance method of measuring travel time. 3000 kilometers to his contemporaries. The map introduced a compass rose and detailed features and topographic details.

1375

Abraham Cresques, Majorca, Spain

The early world maps based on Arabic maps and traveling stories where distances and directions were well known. For areas outside the Mediterranean, the Black Sea and part of the North Atlantic, however, it relies on fantasy and guesswork. The world map.

1489

Wernicus Herberius, Florence, Italy

A milestone in depicting the Old World. Herberius' map used sources like Marco Polo's reports on Asia and Bartholomew Diaz' 1482 circumnavigation of Africa.

Further east, long lines to indicate latitude by the sea (this was necessary, thanks to the north-south position of Africa, but not just length). Leading to distorted east-west distances.

1529

Diego Ribero, Seville, Spain

The Spanish Crown's official and most famous map, was updated by Spanish engineers under scrutiny of itself. Based on an accurate number of single legs. It proved an aspect of the world's coast. Details of the land, however, were based on portolan charts and dated sailing charts. A few land positions ignoring coastlines and magnetic declinations and were not well suited for being used as a larger map.

More precision by later Spanish, e.g. Nathaniel Bowditch and North America, are depicted faithfully.

1599

Guo Shoujing, London, England

Wagner purchased the 1599 Chinese projection, is an unusual grid for printing purposes, using the Earth's curve but also compensation. Although his longitude values were still approximate, the data could have the potential, more consistently and accurately.

Wagner's map included some distortions, such as the Atlantic Ocean's circumference by Columbus in 1492, John Singer Sargent (1858), the Dutch East India (1602), John Jaynes (1793), the Dutch East India (1793), John Jaynes (1793) and the Russian Bear (1842).

1778

Joseph-Nicolas de Belle-Isle, Paris

With the invention of the marine chronometer in the 1760s, ships were able to correctly determine longitude, reflecting the westward expansion of coast.

After the Chinese during increasingly isolationist France's phase and due to transportation in the 1760s, several European states set up competing bodies which in the 18th century produced maps of whole countries.

Although some coastlines were still unexplored or based on older data with few corrections, this was truly a modern world map.

1832

Waldseemüller, Seville, Germany

The "Düster" was the leading European effort since the early 1800s. In the second half of the world map, only unexplored parts require an showing of depicted oceanic areas, which the rest of the world's coast are already confirmed. By now, these mathematicians were so accurate that a single printing would produce good maps of the world.

The publisher's reference however, are a completely different story.

Evropa 18.-19. stole

Nové geografické objevy – objevení a přezkoumání Austrálie a Oceánie mořeplavci Jamesem Cookem a Ábelem Tasmanem

Za období ustavování geografie jako moderní vědy lze považovat 18. století a první polovinu 19. století

Geografie se stává jedním ze základních předmětů tehdejšího univerzitního vzdělání.

Na vývoj geografického myšlení měli v tomto období vliv dvě významné postavy, němečtí geografové:

Alexander von Humboldt (1769–1859)

- díle *Kosmos* podal první **syntézu nahromaděných poznatků o Zemi**, zaměřenou zejména na fytogeograficko-klimatologickou část geografie (*popis stavu* = „zeměpis současných českých škol“)

Carl Ritter (1789–1849)

- **vliv přírodních podmínek na osídlení Země**
- aspekty společnosti se připisovaly vlivům přírodního prostředí (= environmentální determinismus)

Mezi geografii a vědami o geologii a botanice, ekonomii, sociologii a demografií existují **silné vazby**.

V 19. století došlo i k rozdělení (fyzické) geografie na jednotlivé oblasti s vlastními metodikami, z nichž se pak vyvinuly samostatné vědy (např. geofyzika, meteorologie).

Vznik geografických společností

The Société de Géographie, Paříř – 1821

- Zde v r. 1879 – rozhodnuto o výstavbě Panamského p plavu

Gesellschaft für Erdkunde, Berlin – 1828

The Royal Geographical Society, Londýn – 1830

Ruskoje Geografi eskoje , Petersburg – 1845

Österreichische Geographische Gesellschaft,
Vienna – 1856

American Geographical Society, USA – 1851

** esk  geografick  společnost – tehdy  esk 
společnost zeměvědné – 1894**

- Bl ze viz: <https://geography.cz/o-nas/historie/>

Konec 19. a začátek 20. století

Na „západě“ v druhé polovině 19. a počátkem 20. století procházela geografie čtyřmi hlavními fázemi:

- environmentální determinismus,
- regionální geografie,
- kvantitativní revoluce,
- kritická geografie.

Environmentální determinismus

Carl Ritter

Friedrich Rätzl (1844–1904)

- zakladatel oboru antropogeografie
- svým spisem Politická geografie (1897) patří mezi zakladatele politické geografie jako vědního oboru
- **aspekty společnosti se připisovaly vlivům přírodního prostředí**
- stát jako živý organismus (rodí se, vyvíjí se, stárne a umírá) a řídí se zákonem silnějšího
- za určující faktory mezinárodní politiky považoval kromě velikosti států i množství a kvalitu půdy

Regionální geografie

Regionální geografové se zaměřovali na sběr popisných informací o různých místech na Zemi i dělení povrchu Země na regiony, syntetická shrnutí geografických bádání

Alfred Hettner (1859–1941)

- Chorologické názory na geografii (popisy lokalit, regionů)

Paul Vidal de la Blache (1845–1918)

- Charakteristiky regionů

Silný vliv regionální geografie přetrval až do poloviny 20. století, kdy Američan R. Hartshorne ve své knize *The nature of geography* (1939) definoval **geografii jako vědu, která se zabývá hledáním rozdílů mezi regiony, lokacemi nebo hledáním jedinečnost**

Tento přístup byl kritizován jako nevědecký vzhledem k tomu, že **věda by měla hledat a definovat zákony, ověřovat hypotézy a formulovat teorie, tedy hledat zákonitosti, které jsou obecně platné.**

Geografie byla téměř čistě popisnou vědou, s málo rozvinutým teoretickým a metodologickým aparátem.

Také byla vědou **bez výraznějšího praktického uplatnění**, což ve srovnání s jinými vědeckými disciplínami bylo značným handicapem.

Vyvrcholení krize v geografii nastává počátkem 50. let, kdy například v USA dochází k rušení studijních programů a kateder geografie na vysokých školách po celé zemi.

un

10 2018

ročník 121
6. březen

učitelské noviny
tydeník pro učitele a přátele školy

ZEMĚPIS ŽÁKY NEBAVÍ!

Předmět, který paradoxně doplácí na svoji hraniční pozici

8

**VELKÉ
OČEKÁVÁNÍ
VYZNĚLO
DO ZTRACENA**

14

**Alan Navrátil:
ABSURDNÍ
HON NA
ČARODĚJNICE**

15

**Václav Mertin:
UVĚDOMUJTE SI,
ŽE JSTE VZOREM**

16

**OCHRANÁŘSKÝ
SPOLEK
NEPŘEJE
STAVBĚ ŠKOLY**

cena 39 Kč

www.ucitelskenoviny.cz

Kvantitativní revoluce

Lékem na tento vývoj bylo období tzv. kvantitativní revoluce (konec 50. a 60 léta 20. století)

Dochází k rozvoji nových metodických postupů v oblasti prostorové analýzy a rozvoji teoretické geografie

Rozvoj **metody modelování** a **statistické analýzy** v geografii

Posunu od místa (území – regionu, vymezeného hranicemi) **k prostoru** (kontinuální prostor, P. Haggett, T. Hägerstrand)

Rozvoj **lokačních teorií** (J. H. von Thünen, A. Weber, W. Christaller), které našly své uplatnění v plánovací praxi

Základ pro pozdější vznik geoinformatiky a GIS, i DPZ a fotogrametrie

Kritická geografie

V 70. letech 20. století se v (humánní) geografii objevila kritika přístupu, který počítá s člověkem jako ideální a maximálně rozumně se chovající bytostí (tzv. homo economicus)

Vyzývá proto **k zaměření se na společnost, jednotlivce a sociální vztahy**

Kromě kvantitativních metod výzkumu v geografii žádala i **kvalitativní metody**

Do centra výzkumu se také dostaly **problémy životního prostředí** a později **globalizace**

Ačkoli pozitivistické přístupy zůstávají v geografii důležité, kritická geografie vznikla jako kritika pozitivismu

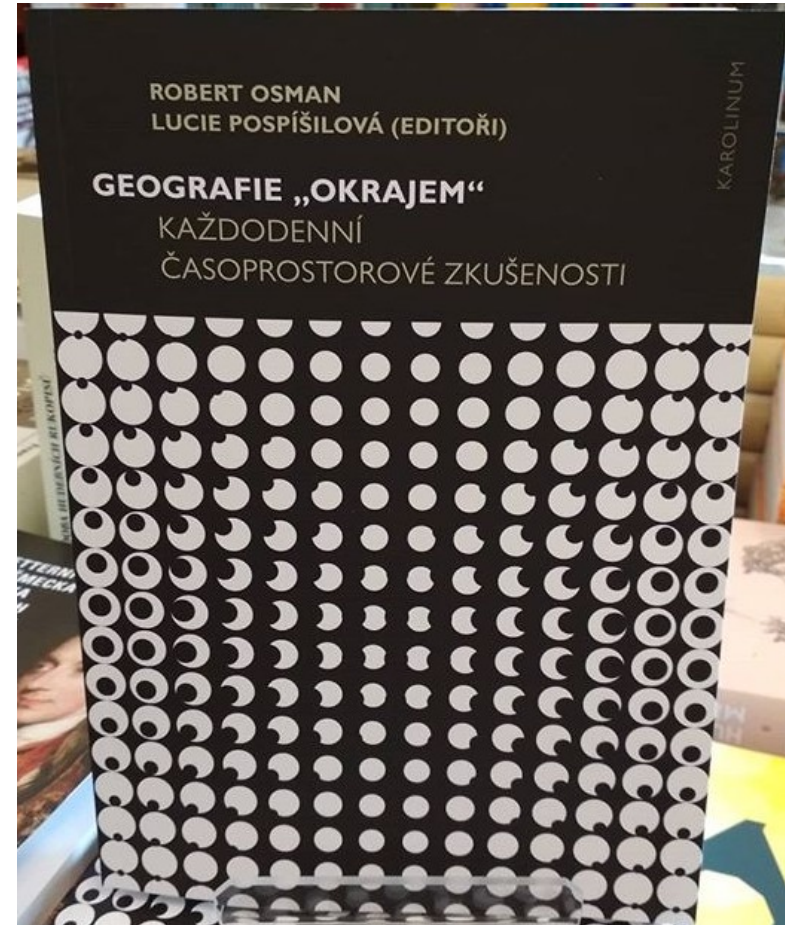
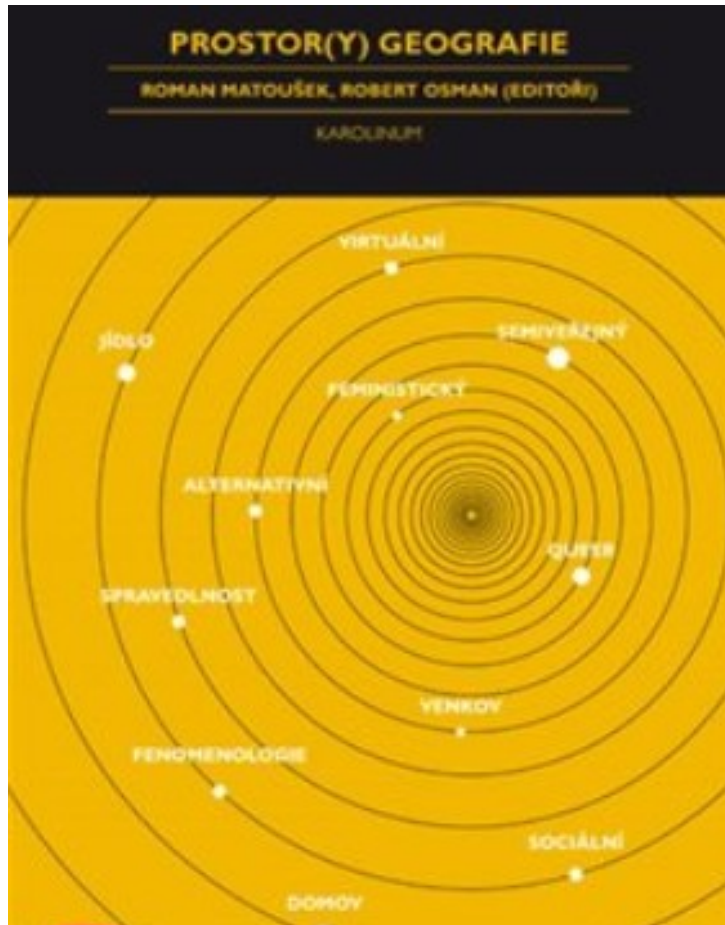
První kmen kritické geografie, který se objevil, byla **humanistická geografie**. Humanistické geografové (Yi-Fu Tuan), čerpající z filozofie existencialismu a fenomenologie, se zaměřily na smysl a vztah lidí k místům

Vlivnější byla **marxistická geografie**, která aplikovala sociální teorie Karla Marxe a jeho následovníků na geografické jevy (David Harvey, Richard Peet)

Feministická geografie využívá myšlenek feminismu v geografických kontextech

Nejnovějším kmenem kritické geografie je **postmodernistická geografie**, která využívá myšlenky postmodernistických a poststrukturalistických teoretiků k prozkoumání sociální konstrukce prostorových vztahů

Nové přístupy v geografii

Geografie v Česku (r. 2019)

Výzkumné pracoviště: Geografický ústav Československé akademie věd
→ Oddělení environmentální geografie Ústavu geoniky Akademie věd České republiky

Akademická pracoviště:

- PŘF UK
- PŘF MU, PdF MU
- PŘF OSU
- PŘF UPOL
- PdF JČU
- EF ZČU, PdF JČU
- PŘF UJEP
- FPHP TUL

- (ESF MU, UNOB, VŠE, FRRMS MENDELU, UTB...)

Geografie ve škole

Geografie a s tím související i geografické vzdělávání už dávno **ztratilo popisný charakter** (ZATÍM NE ZCELA V ČR!).

Geografické myšlení je v anglo-americkém geografickém vzdělávání motorem pro **aktivní poznávání dnešního světa**.

Řada učitelů však stále jen těžce a pomalu opouští zažité výukové stereotypy, kdy jsou žáci postaveni do role pasivních konzumentů učebnicových a učitelem vybraných sdělení o světě, ve kterém žijeme.

Cílem výuky geografie nemá být encyklopedická znalost geografických objektů a jejich prostorová lokalizace (jak je často prezentováno ve školské praxi), tj. ne jen KDE to je, ale i **PROČ to tam je**.

Geografie ve škole

Cílem výuky geografie založené na geografickém myšlení je naučit žáky aplikovat nabyté znalosti do praxe s vědomím, že se svět neustále mění. Geografické myšlení umožňuje žákům uspořádat si informace o současném světě, které vedou k jeho porozumění, zejména o:

- **Fyzicko-geografických systémech**, které zahrnují zemskou kůru, vodu, vzduch, ekologické systémy, krajiny a procesy, které svět neustále udržují v pohybu.
- **Socio-ekonomických systémech**, které zahrnují obyvatelstvo a sídla, chování lidí v různém prostředí a ve využívání krajiny především k bydlení, práci a odpočinku.
- **Vzájemné závislosti a propojenosti** výše uvedených systémů, které by mělo vést k pochopení konceptu udržitelného rozvoje.
- **Místech a prostoru**, jejich poznávání, hledání podobností a rozdílů, rozvíjení znalostí spojených s porozuměním o jejich umístění, propojenosti a utváření prostorových modelů.
- **Měřítku**, kdy na svět nahlížíme z hlediska místní (lokální), regionální, národní, mezinárodní a globální perspektivy.
- **Životě mladých lidí**, kteří používají k pochopení obrazu okolního světa svoje vlastní myšlenkové koncepty, zážitky, významy a otázky, kterých se dá využít k dalšímu učení.

Geografické myšlení

"Myslet geograficky je jedním ze zásadních konceptů, jak vidět a porozumět současnému světu. Geografické myšlení neposkytuje přesný návod, jak současný svět pochopit, ale předkládá řadu konceptů a myšlenek, které by nám měly pomoci pochopit rozmanitost současného světa a **nalézat různé vztahy a vazby, propojenost a závislost jednotlivých míst od lokálního po globální měřítko**. Geografické myšlení má svůj specifický jazyk, svoji gramatiku, ze které vychází slovní zásoba, jak porozumět současnému světu a jeho trendům k usměrnění dalšího vývoje."

(P. Jackson, Manifesto of Geography Association).

Geografické myšlení

Do geografického spadá především **kladení geografických otázek** a hledání odpovědí

JAK SE PTÁME?	CO ZJIŠŤUJEME?
Kde to je?	Poloha / Místo
Jaké to tam je?	FG systémy / Humánní systémy Popis / Prostor/ Měřítko
Proč je to tam?	Vzájemná propojenost, závislost
Jak to vzniklo?	Struktura
Mění se to v průběhu času?	Vývoj, trendy
Co by se stalo, kdyby...?	Prognóza, modelování
Jak by to mělo vypadat?	Kulturní porozumění, rozmanitost /udržitelný rozvoj

GEOGRAPHICAL ENQUIRY

In order to understand a place or area we need to ask a number of questions.

WHERE IS IT?

- What continent is it on?
- What country is it in?
- What region is it in?
- Where is it in relation to other places?

WHAT IS IT LIKE?

- What is the climate like?
- What land features are there?
- What man-made features are there?
- Is the area populated?
- Is the area industrial, agricultural, urbanised etc.?

HOW DID IT GET LIKE THIS?

- Change in climate?
- Tectonic activity?
- Erosion?
- Settlement and Growth?
- Pollution?

WHO LIVES THERE?

- Economically developed?
- Population?
- Demography (age, race, sex etc.)?
- Species of animal?

HOW IS IT CHANGING?

- Climate?
- Population growth?
- Economic growth?
- Tourism?
- Urban redevelopment?
- Tectonic activity?

Geografické myšlen

„Geografie je multikulturní.“

„Geografie je energie.“

„Geografie je barevná.“

„Geografie jsou kontrasty.“

...

Kolik geografie vidíte v následujícím videu?

<https://www.youtube.com/watch?v=xS81A4E8-Yk>

Aktuální pojetí geografie

Vychází z Koncepce geografického vzdělávání (www.eGeografie.cz)

Založené na **konceptech** - jsou širší obsahové struktury nežli jednotlivá úzká fakta (např. skleníkový efekt, migrace...)

Důležité není zapamatování faktů, ale **porozumění procesu**

Klíčové koncepty:

- Místo a region
- Poloha
- Vývoj interakce
- Řádovost
- Rozmístění
- Vzájemné vztahy

Místo a region

Místo a region jsou základními územními (prostorovými) jednotkami

Místo - je určen vnímáním jednotlivce ovlivněným jeho unikátní zkušeností (dům, město, stát, sluneční soustava...)

Region – výsledek vnímání určitého prostoru lidmi nebo území vymezené na základní věcných kritérií (homogenní x nodální)

Místo/region lze charakterizovat širokým souborem jevů a jejich vlastností

Ty mohou být v čase relativně stálé (např. expozice vůči světovým stranám, roční chod teplot, vzdálenost od velkého sídla) nebo proměnlivé (např. aktuální teplota vzduchu, hluchnost, počet pracovních příležitostí)

Řada těchto vlastností není přírodního původu, ale místu je dal člověk svými aktivitami či svým poznáním a vnímáním

Poloh a

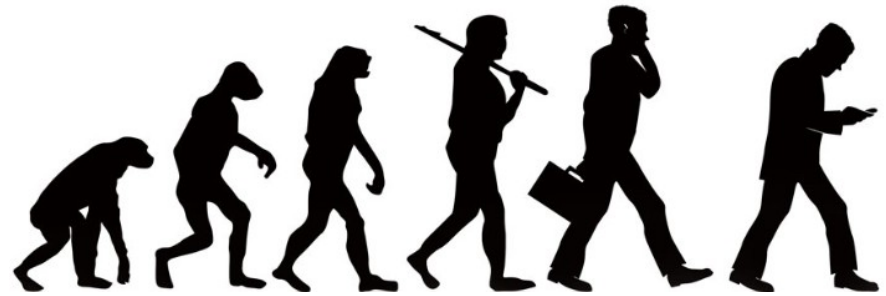
Poloha a vzdálenost jsou jedním ze základních geografických atributů míst a regionů

Ovlivňuje v mnoha ohledech jejich další charakteristiky

Absolutní x relativní geografická poloha (kde to je? x vztah k jiným místům)

Vnímání proměnlivosti a stálosti polohy míst tak je zásadní součástí geografického myšlení. Porozumění tomuto konceptu jedinci napomáhá vyhodnotit kvalitu polohy míst/regionů, odhadnout, jak se bude kvalita polohy měnit, a co tato kvalita místu umožňuje do budoucna.

Vývoj

Vývoj je zásadním atributem stavu místa/regionu, protože se prošel určitým vývojem v minulosti, který ovlivňuje jeho současnost a budoucnost.

Koncept vývoje je úzce spjat s ostatními klíčovými koncepty, neboť jim utváří časový rámec změn

- Poloha - mění se relativní časová dostupnost míst
- Řádovostní úroveň – změna měřítka z lokálního na globální
- ...

Vývoj může směřovat k určitému cíli, může být cyklický, nahodilý (chaotický), směřující k rovnováze a další.

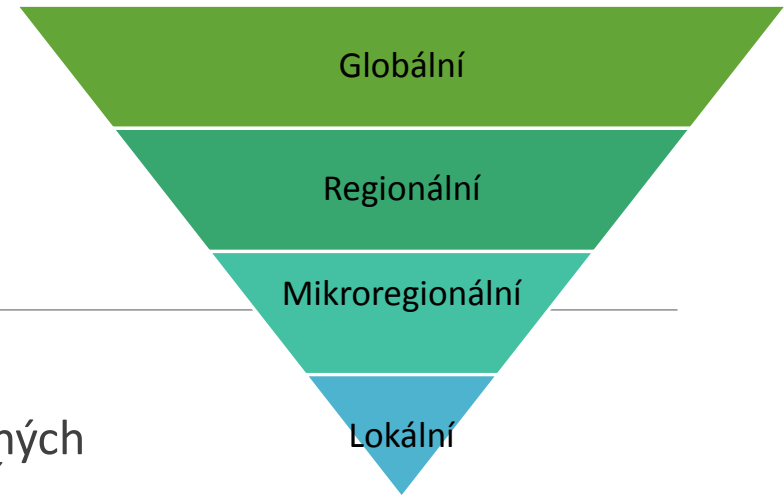
Řádovost

Jevy a procesy na Zemi často probíhají na různých regionálních úrovních – od lokální po globální

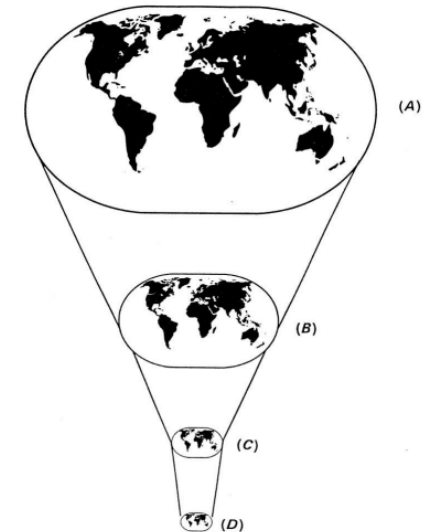
Ale mohou mít dopady i na jinou úroveň, než v níž se odehrávají (např. průběh jevu El Niño lze vnímat jako regionální, avšak s dopady na globální úrovni i na úrovni mezoregionální a lokální)

Procesy různých úrovní jsou vzájemně provázány, interagují a neustále se ovlivňují

Řádovostní (hierarchické) uspořádání lze vysledovat jak v případě fyzickogeografických jevů (menší povodí skládají větší povodí), tak v případě jevů sociálněgeografických (např. sídelní hierarchie)

Obrázok 1 – Skracovanie cestovnej doby

A: 1500 – 1840, B: 1850 – 1930, C: 50. roky 20. storočia, D: 60. roky 20. storočia
(Podľa TOLLEY R. – TURTON R. 1995)

Rozmístění

Všechny regiony, jevy a procesy odehrávající se na Zemi mají kromě svého vývojového, řádovostního či interakčního aspektu také svůj aspekt prostorový

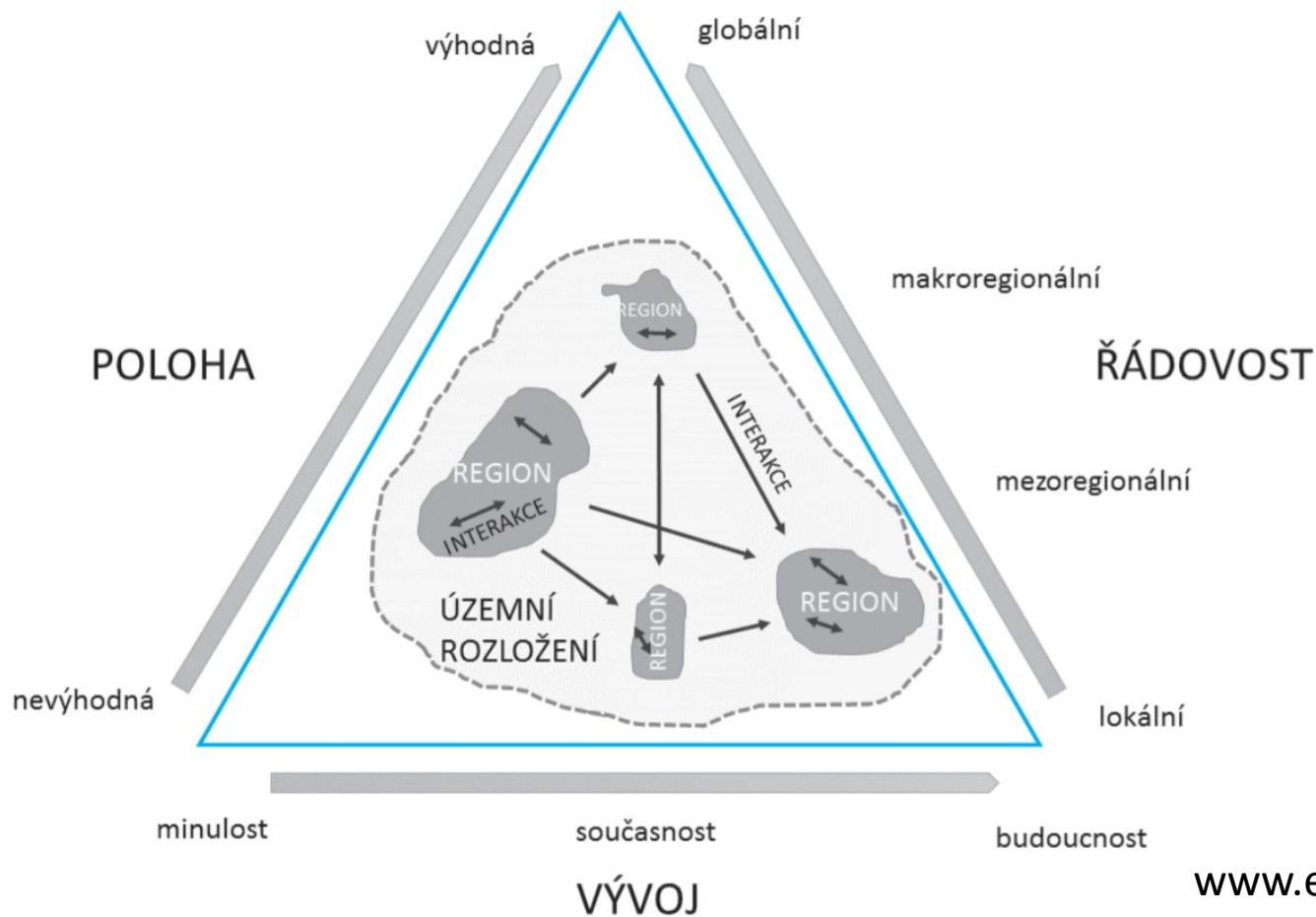
Svojí distribucí v prostoru utvářejí rozmanité prostorové vzorce, jejichž odhalení a vyhodnocení je základem práce geografa

Prostorové vzorce se neustále vyvíjejí (především prostřednictvím interakcí) a může docházet k jejich proměně v čase – sociálněgeografické charakterisky jsou mnohem proměnlivější, než charakterisky přírodní

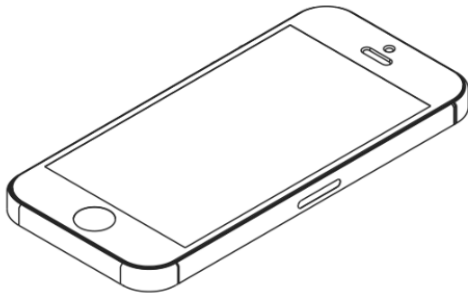
Rozložení může být rovnoměrné či nerovnoměrné

Existují jevy s vysokou koncentrací (hustotou) a jevy s koncentrací nižší

Vzájemné vztahy

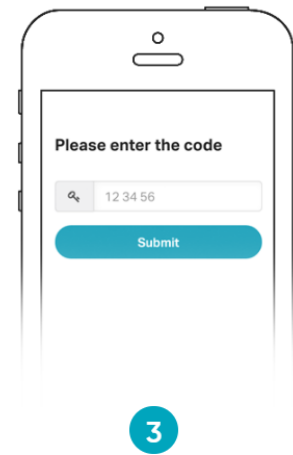
Go to www.menti.com and use the code **2034 2350**

1

www.menti.com

2

3

Miskoncepty

= mylné představy

Představte si, že jste se ocitli v poušti. Co vidíte? Co cítíte? Dokážete své současné místo lokalizovat na mapě?

Zakreslete objekty sluneční soustavy?

Co si představíte pod pojmem přirozený pohyb obyvatel?

Kocová, t. (2015): Miskoncepce ve výuce geografie II. Geografické rozhledy, 25(2), 12–13. URL: <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/139/pdf>

Pojetí geografie (podle Catling 2004)

Název	Chce	Zajímá se převážně o	Odpovídá na otázky
Globalista	orientovat se ve světě poznat svět	Fakta: obecná fyzická a sociální geografie Složky krajinné sféry Popisná regionální geografie států a větších regionů Základy kartografie	Kde? Co? Kdy?
Earthista	Porozumět tomu, co se děje na zemi, jak věci fungují, jak Země funguje	Témata/tematické celky: vulkanismus, desertifikace, zemětřesení, povodně, zdroje/trasy zdrojů, biodiverzita, (sub)urbanizace, suverenita, chudoba, vodní hospodářství, migrace, kulturní diversita, cestovní ruch, vznik a vývoj průmyslu Procesy a jejich příčiny: laviny, cirkulace vody + atmosféry, monzuny, globalizace, migrace	Proč?
Interakcionista	Rozkrýt vztahy mezi člověkem a přírodou/prostředím	Dopady a efekty činnosti lidí na přírodu, propojenost a vztahy mezi lidmi a prostředím Znalost (vzájemného) působení sociálních a přírodních jevů a procesů	Jak to souvisí s činností člověka?
Placeista	Poznat rozmanitá místa a život lidí v nich	Jak a proč lidé někde žijí (maximálně národní úroveň) Případové studie malých oblastí Kultura na úrovni místa Kontext komunity (aplikovaný earthista – zaměřený na konkrétní místa a příběhy lidí)	Proč právě tady?
Environmentalista	Varovat před krizí, hledá její možná řešení	Udržitelný rozvoj, environmentální problémy, budoucnost Angažovanost v ochraně životního prostředí	Jak zmírnit dopady?
Lokalista	Orientovat se v nejbližším okolí	Místo, v němž žije. Je možné najít to „naše“ někde jinde?	Jak se to projevuje v nejbližším okolí? Je možné najít to stejné někde jinde?
Locationalista	Určovat polohu, znát, co kde leží, kde se něco nachází	Slepé mapy Polohopis Čtení mapy	Kde leží? Kde se nachází?
Map-lover	Analyzovat, interpretovat a tvořit mapy	Mapy, mapové dovednosti	Co a jak nejlépe znázornit? Co vyplývá z mapy?
Facilitátor	Vzdělávat zeměpisem	Všeobecný rozvoj žáků skrze výuku geografie Přesahy geografického učiva do běžného života Atraktivní témata pro žáky	Proč to musíme umět? K čemu mi to je?
Syntetizátor	Propojovat učivo různých předmětů	Mezipředmětové vztahy, integrace obsahu, náročnější syntézy	Jak a v čem se to prolíná? S jakými dalšími obory to souvisí?

Geografie ve škole – ČR x zahraničí

V ČR to ale jde ve školách pomalu...

Učebnice Francie x ČR

AMERICKÉ REGIONY

Severoamerické regiony

Severní Amerika je nejvyspělejší oblastí světa, neboť oba zde ležící státy, USA a Kanada, mohou využívat obrovské přírodní bohatství, nashlují demokratický společenský systém a kapitalismus se v nich rychle rozvíjel.

Které překážky museli kolonisté překonat při cestě na západ? Uvažujte, zda by to bylo považováno za přirozený charakter.

USA – světová velmoc

Ve vlajce USA je částečně obsažena i historie států. V roce 1776 se 13 kolonií na východním pobřeží osvoďovali od britské nadvlády a vytvořilo Spojené státy (13. června jejich právo na vlajce). Území se postupně rozšiřovalo směrem na západ a přibývaly další členské státy. Dnešní USA jsou federací 50 států (každý má hvězdu na vlajce). Dva z nich leží mimo společné území – Aljaška a Havajské ostrovy. Proslulá ústava, kterou se řídí vláda USA, byla přijata roku 1787. Zaručuje práva každého jedince. Umožňuje i odlišnosti některých zákonů v jednotlivých státech. V čele Spojených států stojí prezident volený na čtyři roky, který je současně předsedou federální vlády.

Co pohlédáte za symboly USA? Vybaví se vám starby, města, příroda, lidé, filmy?

54

AMERICKÉ REGIONY

Spojené státy americké (USA) jsou čtvrtou největší zemí světa. Počet obyvatel zaujímají třetí místo. Jejich území zahrnuje polární oblast Aljašky, rozsáhlá pohoří, pouště, a zemního plynu, mědi a zlata. Přesto je tato země nejvíce rozvojenou zemí světa. Důvodem je jak obrovský objem výroby, tak i strategická snaha kvůli domácí výrobě. USA vyrábějí nejvíce elektrické energie na světě. Asi 70 % energie pochází z tepelných elektráren, zhruba 20 % z atomových elektráren a zbytek představují vodní a větrné elektrárny.

1. Najděte na mapě hlavní oblasti těžby v USA.
2. V které části USA se nachází nejvíce atomových elektráren? Kde jsou naopak vodní a větrné?

Hospodářství USA patří mezi nejvyspělejší na světě a využívá nejnovějších technologií. V mnoha oborech nemají americké firmy ve světě konkurenci jak v kvalitě, tak v objemu výroby. Díky tomu plní americký dolar funkci hlavní světové měny. Největší bohatství k němu přispívá Spojené státy americké zajišťují vojenskou a politickou moc ve světě, a proto ho hospodářství negativně ovlivňuje životní prostředí.

Jak může výroba elektriny uškodit životnímu prostředí? Který způsob považujete za nejškodlivější?

Spojené státy vybudovaly velmi hustou a kvalitní dopravní síť. Hlavní dálniční a železniční tahy spojují jednak velké výrobní oblasti, ale i východní a západní pobřeží, bíli. Vzhledem k rozložení států plní velice důležitou funkci letectví doprava. Se dvětemi zeměmi spojují jak letectví, tak námořní linky.

Území Spojených států můžeme rozdělit na tři regiony, které se liší přírodními podmínkami i zaměřením hospodářství: **východ a jih** – pobřeží Atlantiku a Mexického zálivu, **Appalachejské pohoří a dolní tok Mississippi**, **střed** – od Velkých jezer k úpatí Kordiller; **západ** – Kordillery a pobřeží Tichého oceánu.

55

ÉTUDE DE CAS La banlieue de New York

L'agglomération de New York compte près de 26 millions d'habitants. La banlieue abrite de vastes lotissements de maisons individuelles, peuplés d'une population blanche surtout aisée. De nouveaux centres des affaires s'y sont développés depuis quelques années.

Fonctions :
habitat : CBD, habitations denses, lotissements, croissance des banlieues
économie : nouveau centre des affaires, zone industrielle et commerciale
loisirs : parc, forêt, terre agricole
Communications : route, autoroute, aéroport, limite de la ville de New York

1 New York et ses banlieues.

espace de loisirs et centre commercial échangeur centre des affaires lotissements autoroute

2 Une banlieue de New York : Paterson (New Jersey), ville de 150 000 habitants.

3 Vivre et travailler en banlieue

Dans les années 1970, les populations blanches aisées ont quitté les quartiers du Queens ou du Bronx, devenus des ghettos, pour les banlieues. Mais vivre jusqu'à 150 km de son lieu de travail oblige à des temps de transport particulièrement longs. Les New-Yorkais ont de plus en plus tendance à vouloir vivre à proximité de leur travail. C'est en banlieue que se développent les nouveaux centres des affaires, les centres de loisirs, les logements, les centres commerciaux.

4 La périurbanisation dans le New Jersey.

Vocabulaire
 périurbanisation (une) : extension des banlieues sur la campagne environnante.

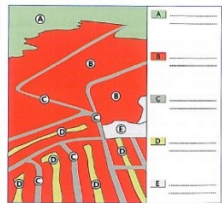
Questions

Trouver des informations dans un document

1 Doc. 1 Par rapport à Manhattan, où se situent les zones d'habitations denses ? Et les lotissements ?
2 Doc. 4 Décrivez ce paysage de banlieue.

Mettre en relation les documents

3 Doc. 1, 2 et 3 Qu'est-ce qui se développe dans les banlieues depuis plusieurs années ?
4 Doc. 1 et 4 Comment a-t-on indiqué sur la carte que les banlieues « gagnent » la campagne ?
Compléter un croquis
5 Recopiez le croquis ci-dessous et complétez le légende. Aidez-vous du doc. 4 et de la liste suivante : base de loisirs ; espaces verts et jardins ; lotissements ; routes ; forêts.

Geografické společnosti

IGU

- <https://igu-online.org/>
- účelem IGU je především podpora geografie prostřednictvím iniciací a koordinací geografického výzkumu a výuky ve všech zemích světa
- jeho práce je prováděna prostřednictvím národních výborů, komisí a pracovních skupin

Česká geografická společnost (ČGS)

- <https://geography.cz/>
- sdružuje vědecké, pedagogické a odborné pracovníky v geografii a příbuzných oborech
- usiluje o rozvoj a zvyšování úrovně geografie jako vědního oboru, o rozvoj geografického vzdělávání na základních a středních školách, jakož i o propagaci geografie a šíření výsledků geografického poznání směrem k široké veřejnosti.

Geografické společnosti pro studenty

EGEA

- EGEA je organizace sdružující studenty geografie a mladé geography ve smyslu sdílení a vyměňování geografických znalostí a zkušeností
- založena v roce 1988 třemi původními entitami – Barcelonou, Varšavou a Utrechtem
- dnes působí EGEA na více než 90 univerzitách napříč Evropou
- jednotlivé skupiny které se podílejí na pořádání kongresů, seminářů, výměnných pobytů a dalších naučných a zábavných programů
- organizace funguje pouze na principu studenti studentům
- V Brně byla založena v roce 2010

[O NÁS](#)

[VÝUKOVÉ MATERIÁLY](#) ▾

[ČLÁNKY](#)

[VIDEA DO VÝUKY](#)

[PODCASTY](#)

ZACHRAŇ ZEMĚPIS

WEB PRO VŠECHNY UČITELE ZEMĚPISU

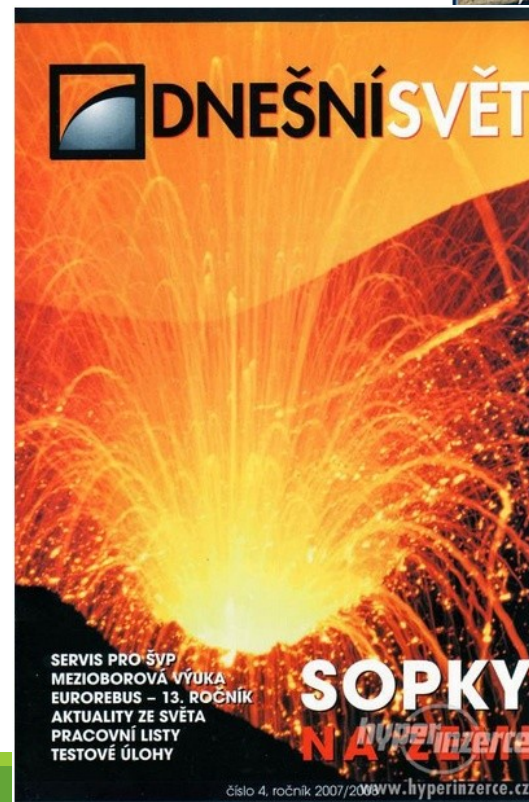
Geografické časopisy

Geografické rozhledy

Dnešní svět

National Geographic

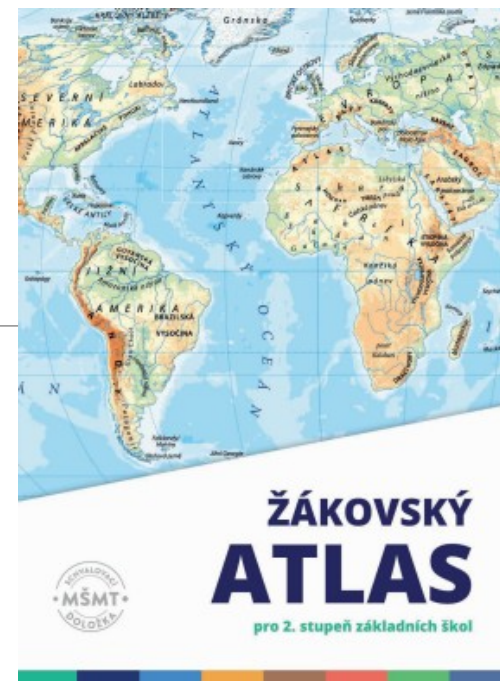
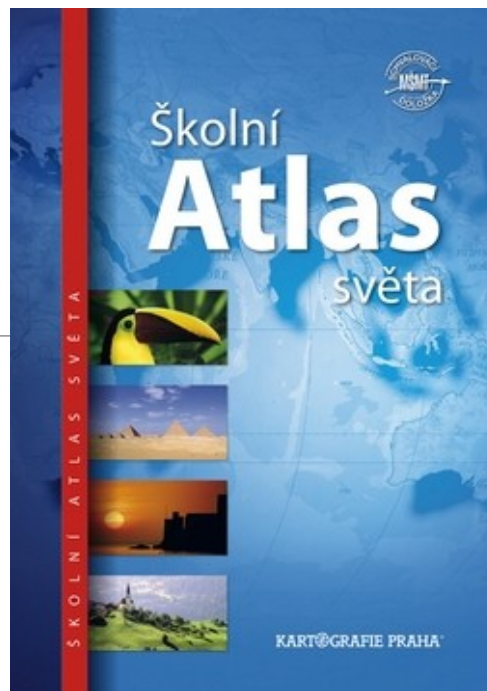
Sborník ČGS + Informace ČGS

Atlasy

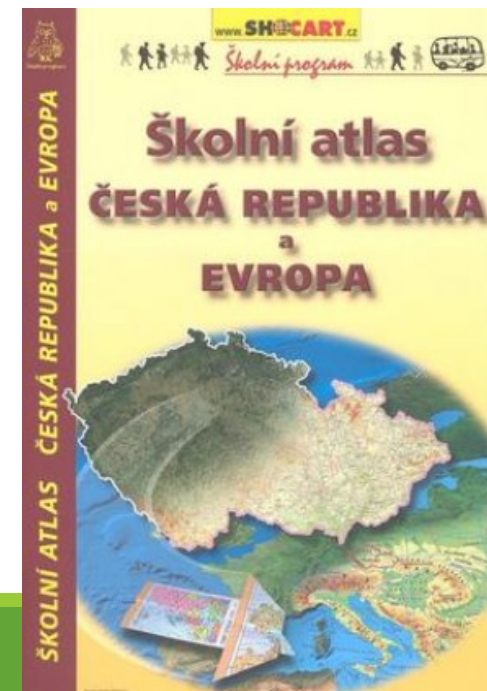
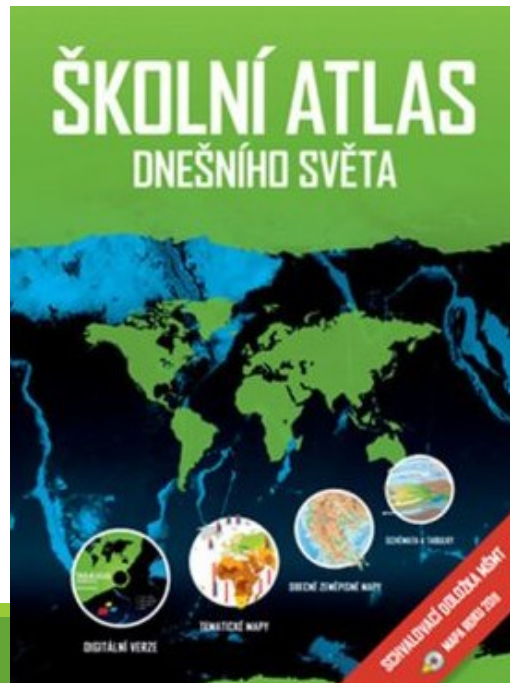
České:

- Kartografie, www.zakovskyatlas.cz
- Shocart
- TERRA, TERRA-KLUB

Zahraniční:

- Diercke
- ...
- Školní atlasy jednotlivých států

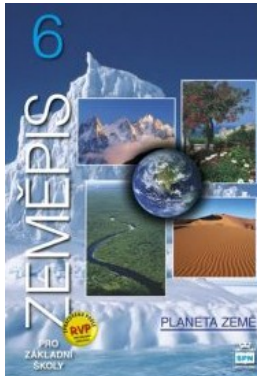
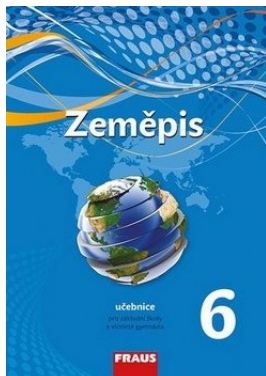
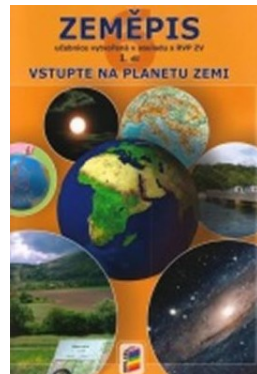

Učebnice vs. online materiály

Kterou vybrat?

National geographic:

<https://www.nationalgeographic.org/education/>

Soutěže

Zeměpisná olympiáda

- Soutěž pro žáky/studenty ZŠ a SŠ (kategorie A–D)
- www.zemepisnaolympiada.cz

Mezinárodní zeměpisná olympiáda (iGeo)

- <http://www.geoolympiad.org/>

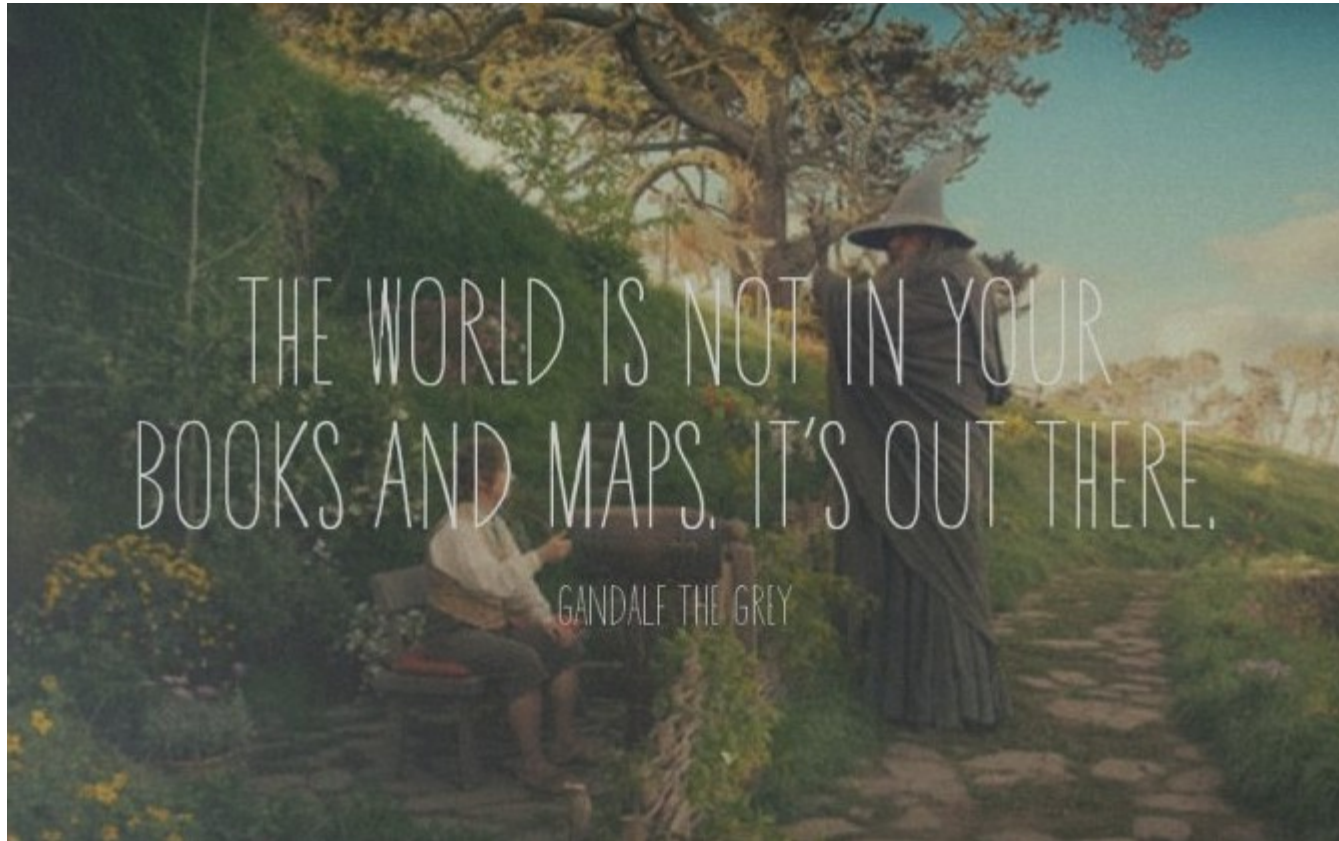
Mezinárodní olympiáda věd o Zemi (IESO)

- <https://www.ieso-info.org/>

www.zemepisnaolympiada.cz

**Zeměpisná
olympiáda
Česko**

RNDr. Hana Svobodová, Ph.D.

67632@mail.muni.cz